

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Благой Видин –
преподавател в Софийския университет „Св. Климент Охридски”,
ръководител на департамент „Право” в Нов български университет,
член на научно жури в конкурс за академичната длъжност „професор”,
обявен от ЮЗУ „Неофит Рилски” в ДВ бр. 105/06.12.2013 г.

I. Обща оценка на кандидата

Процедурата за академичната длъжност „професор” по научната специалност Международно право и международни отношения е открита от Югозападния университет „Неофит Рилски” и се провежда съгласно изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски”. В конкурса, обявен в ДВ бр.105/06.12.2013 г., участва един кандидат – доц. д-р Габриела Белова Белова-Ганева. В рамките на законовия срок са представени всички изискуеми документи и публикации.

Доц. д-р Габриела Белова-Ганева е преподавател в катедра „Международно право и международни отношения” в Югозападния университет „Неофит Рилски”. След завършване на висше юридическо образование в СУ „Св. Климент Охридски” през 1992 г., кандидатът седем години работи като юрисконсулт във външнотърговско дружество. През 1998-1999 г. се обучава в магистърска програма по международно и търговско право (*LLM in International and Commercial Law*) в *University of Buckingham*, Великобритания. След завръщането си в България и успешно издържан конкурс за редовен докторант, през 2001 г. кандидатът е зачислен към катедра „Международно право и международни отношения” на ЮЗУ „Н. Рилски” с тема на дисертацията „Процесът на европейска интеграция и националният суверенитет”.

Научното развитие на доц. д-р Габриела Белова следва своя естествен път: кандидатът защитава докторска дисертация по 05.05.15 Международно право и международни отношения в началото на 2004 г., а научното звание „доцент” по същата научна специалност ѝ е присъдено през м. февруари 2007 г. Академичното развитие на кандидата се съпътства и от натрупване на солиден административен опит, като през периода от м. юли 2008 г. до м. ноември 2010 г. е заместник-декан на Правно-историческия факултет на Югозападния университет, а от есента на 2010 г. досега е декан на същото основно звено. В качеството си на ръководител на департамент

„Право” в НБУ бих могъл да посоча, че колегата Белова се ползва с уважението на своите колеги от останалите юридически факултети в страната и е известна като добър професионалист.

Доц. д-р Габриела Белова е участник в няколко международни научни проекти, както и ръководител на три вътрешноуниверситетски проекта по Наредба № 9 на МОН. През м. септември 2012 г. е поканена като гост-лектор в Юридическия факултет на Карагандинския държавен университет „Акад. Е.А. Букетов”, Казахстан, в който представя цикъл от лекции по европейска интеграция на английски език. Научен консултант е на докторант – гражданин на Казахстан.

Член е на редакционната колегия на сп. „Международна политика” – издание на Правно-историческия факултет на ЮЗУ „Неофит Рилски”, както и на престижното руско издание „Актуальные проблемы российского права”, което е по решение на Президиума на ВАК при Министерството на образованието и науката на Руската федерация е сред водещите научни списания с хуманитарен и обществено-научен профил. Не може да бъде подминат фактът, че доц. д-р Габриела Белова е сред малкото представители на академичната общност, които едновременно участват в работата и на Българската асоциация по международно право, и на Българската асоциация по европейско право.

Доц. д-р Габриела Белова е автор и на отзиви, рецензии, становища, надлежно посочени в документацията по конкурса. Тя е автор на публикуваната през 2007 г. в България анотация на книгата на проф. Г.С. Стародубцев „Международноправната наука и руската емиграция (1918-1939)”. Висока оценка заслужава и работата ѝ със студентите, като например в рамките на семинар по проект на Европейската комисия по проблемите, свързани с трафика на хора и нелегална миграция в държавите от Черноморския регион, проведен през м. юни 2010 г. в Тбилиси, Грузия.

В допълнение към нейната активна работа с чуждестранни партньори следва да бъде посочено задочното ѝ участие в съдийска колегия с председател проф. д.ю.н. С.В.Черниченко на студентски симпозиум на тема: „Предизвикателствата пред евразийската интеграция”, проведен през м. февруари 2014 от Факултета по международно право на Дипломатическата академия при Министерството на външните работи на Руската федерация.

II. Оценка на научните и практически резултати и приноси на представената за участие в конкурса творческа продукция

В обявения конкурс за академичната длъжност „професор“ кандидатът участва със сериозна по обем и съдържание научна продукция:

- монографичният труд „Актуални тенденции в защитата на правата на човека”, изд. „Класик дизайн”, С., 2013;
- части от монографичния труд „Европейска интеграция”, а именно гл. III, пар.3, букви А-В; гл. V, пар., 3, букви А-Е; гл. VII и гл. VIII;
- 19 (деветнадесет) студии и статии в България и 17 (седемнадесет) – в чужбина. Посочената научна продукция е реализирана след нейното хабилиотиране като “доцент” през м. февруари 2007 г. и не включва произведения преди тази дата. Следва да се има предвид, че от публикуваните статии 7 са на английски език, 8 – на руски и 1- на украински език, т.е налице е баланс както между публикациите в страната и в чужбина, така и между публикациите на английски и руски език.
- В документацията е отбелязано и участие с доклади в 37 (тридесет и седем) научни конференции, семинари и други научни форуми у нас и в чужбина.

Представените по настоящия конкурс публикации на кандидата доц. д-р Габриела Белова могат най-общо да се отнесат към три научно-изследователски направления:

- Теоретичен анализ на проблеми, свързани с **международната и регионалната защита на правата на човека през XXI век**: обособяването на ново поколение права на човека, свързани с биоетиката и информационните технологии; създаването на Съвета за правата на човека в рамките на ООН през 2006 г.; присъединяването на Европейския съюз към Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи от 1950 г. Този проблемен кръг е предмет на изследване в посочената по-горе монография „Актуални тенденции в защитата на правата на човека”, както и в публикациите под № 6,10, 11, 12 и 17 от представения списък на научните публикации в чужбина, както и публикации под № 9, 11, 12, 14, 16 и 17 от списъка на научните публикации в страната.
- Проблеми, свързани с развитието на Европейския съюз на съвременния етап, като например Европейската политика за съседство, отношенията ЕС – Русия, местният граничен трафик по външните сухопътни граници на ЕС,

отразени под № 4 в списъка на научните публикации в чужбина и под № 2,13 и 19 от научните публикации в България.

- Проблеми, свързани с взаимодействието между правото на ЕС и международното право или отделни проблеми на международното право – публикации №5 в чужбина и №1, 3, 6, 8 и 15 от списъка на публикациите.

Безспорно, сред представената по настоящия конкурс научна продукция най-голямо значение има монографичното изследване „Актуални тенденции в защитата на правата на човека”. Трудът в обем от 268 страници се състои от увод, четири глави и заключение, 3 приложения, библиография, съдържаща 55 заглавия на кирилица и 53 – на латиница и резюме на английски език. Цитирани са и 51 дела на ЕСПЧ и на СЕО/Съда на Европейския съюз. Посочени са и използвани други документи, като конвенции, директиви, регламенти и др. В монографията авторът си поставя за задача да посочи някои **актуални тенденции**, свързани с проблематиката на правата на човека, които се открояват в началото на XXI век. Формулирана е тезата, че България определено се нуждае от преосмисляне на **подхода към правата на човека**, чиято защита ще се осъществява в **качествено нова среда**, поради промени, свързани с дейността на водещите юрисдикции на най-важните международни организации в Европа – ЕСПЧ в Съвета на Европа и Съда на Европейския съюз в ЕС:

- През м. декември 2009 г. след влизането в сила на Договора от Лисабон **Хартата за основните права в Европейския съюз (ХОПЕС)** в крайна сметка придоби същата юридическа сила, както договорите от първичното право на ЕС, след като бе приета на 7 декември 2000 г. и допълнена на 12 декември 2007 г.
- В съответствие с чл. 6, пар.2 от ДЕС предстои да се осъществи **присъединяването на Европейския съюз** към Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи от 1950 г.
- В рамките на Съвета на Европа бе извършена реформа в организацията на ЕСПЧ в съответствие с **Протокол № 14**, който влезе в сила през м. юни 2010 г. След **пилотните решения** на ЕСПЧ /Димитров, Казаков и Фингер срещу България/ от средата на 2012 г. страната ни трябваше да вземе адекватни законодателни и други подходящи мерки за намаляване на големия брой осъдителни решения срещу България, постановени от Съда в Страсбург.

Имайки предвид географската, цивилизационна и културна принадлежност на България към европейския континент, основната част на изложението е посветена на актуалните тенденции и най-новите правни механизми, свързани с правата на човека в Европа.

III. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателската дейност на кандидата

Представената на нашето внимание научна продукция и в частност монграфичният труд „Актуални тенденции в защитата на правата на човека” се характеризира с **висока степен на актуалност** – посветен е на нова правна реалност, закрепена изрично с влизането в сила на Договора от Лисабон от 1 декември 2009 г. и респективно на Хартата за основните права в Европейския съюз, както и на Протокол № 14 към Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи. Актуалността е обусловена и от обстоятелството, че в труда се анализират нови теоретични и практически аспекти, свързани с бъдещото присъединяване на Европейския съюз към ЕКПЧ от 1950 г. Както е известно, независимо, че успя да изработи един от най-обхватните и модерни актове в областта на правата на човека, а именно Хартата на основните права в Европейския съюз, Съюзът по силата на Договора от Лисабон взе решение за присъединяването си към Конвенцията от 1950 г. Това едва ли е случаен факт, а по-скоро подчертава важността и значимостта на ЕКПЧ и съществуващата обширна практика на Съда в Страсбург при формирането на съюзните стандарти по отношение на правата на човека. Това е видно и от разпоредбата на чл. 53 от ХОПЕС, че никоя разпоредба на Хартата „не трябва да се тълкува като ограничаваща или накърняваща правата на човека и основни свободи, които са признати от правото на Съюза, от международното право и от международните конвенции, по които Съюзът или всички държави членки са страни и по-специално от Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи...” Освен това, Европейският съюз би могъл чрез своите правни инструменти да предоставя по-широка степен на закрила на своите граждани. При всички случаи обаче, в съответствие с чл. 52, пар. 3 от ХОПЕС доколкото Хартата съдържа права, съответстващи на съдържащите се в ЕКПЧ, техният смисъл и обхват трябва да бъдат същите като тези в Конвенцията от 1950 г.

Авторът е акцентирал, че от една страна, Хартата е най-съвременният документ, формулиращ около петдесет права и отчитащ развитието на новите технологии и на

обществените отношения на съвременния етап. От друга страна, Европейският съюз, независимо от своята модерна Харта за основни права, е взел решение за **присъединяване към Конвенцията от 1950 г.** Именно през открития нов етап предстои на практика да се разрешат въпроси като представителството на Съюза в ЕСПЧ и взаимодействието между Съда на ЕС и Съда в Страсбург.

В монографичното изследване е направен изводът, че в съвременна Европа защитата на правата на човека е твърде комплицирана, развивайки се в рамките на три различни правопорядъка – пред националните съдилища в съответната държава, пред Съда в Страсбург, а ако твърдяното нарушение попада в предметния обхват на законодателството на Европейския съюз, би могъл да бъде сезиран и Съдът на Европейския съюз в Люксембург.

Открито е тенденцията, че за разлика от Учредителните договори, които включват концепцията за икономически свободи и забраната за дискриминация, след Договора от Маастрихт с развитието на пространството на свобода, сигурност и правосъдие, което е свързано с визовата политика, правото на убежище и сътрудничеството по граждански и наказателни дела, Европейският съюз е принуден да се занимава и с проблематиката на правата на човека. Ясно изразена е изследователска позиция, идентифицираща възможните **институционални и процесуални трудности** относно бъдещото присъединяване на Европейския съюз към Европейската конвенция за защита правата на човека и основните свободи. За разлика от други изследвания, авторът се е постарал да разгледа предстоящото присъединяване не само от гледна точка на Европейския съюз и Съда в Люксембург, но и от гледна точка на Съвета на Европа и ЕСПЧ. Отбелязан е фактът, че в историята на двата съдебни органа е налице един-единствен случай на личност, която е участвала в работата и на двете юрисдикции – покойният съдия Макс Съоренсен, първият представител на Дания в СЕО, а впоследствие – съдия в ЕСПЧ. Горезложеното свидетелства за изключително обективен и балансиран подход на автора към проблематиката на правата на човека в Европа, отчитайки позициите и на двете организации – ЕС и Съвета на Европа.

Приносен характер има и анализът, свързан с един от **най-новите органи за сътрудничество** в областта на правата на човека. Освен посочените промени по отношение на регионалните международни организации, авторът отделя внимание и на измененията, настъпили в глобален план, в частност - на създадения през 2006 г. в рамките на ООН Съвет по правата на човека.

Изследването е обогатено с проследяване на развитието на историческото развитие на системата на правата на човека и обособяването в доктрината на т.нар. поколения права на човека. Тази ретроспекция е необходима с оглед извеждането на следващо поколение права на човека, което се развива в две направления: биоетика и право на информация и информационни технологии. Посочената систематизация позволява на автора да открие **нов етап** в динамиката на правата на човека. В глобален план този нов етап е свързан със създадения през 2006 г. в рамките на ООН Съвет по правата на човека, а в регионален мащаб – с новата динамика в областта на основните права в Европейския съюз.

Приносен характер има и представеният анализ на регионалните механизми за защита правата на човека в Европа, осъществяван в рамките на **три международни организации** – Съвета на Европа, ОССЕ /глава II от монографичния труд/ и Европейския съюз /глава IV/. Като по отношение на Съвета на Европа авторът извежда и механизмите в областта на правата на човека, които се основават върху принципите на равенството и недискриминацията, но са **извън обсега на конвенциите**, приети от организацията /Европейската комисия за борба срещу расизма и нетолерантността, Управителния комитет за равенство между жените и мъжете/.

Разглежданият труд се отличава с всеобхватен характер на изложението, в което обстойно и задълбочено се анализира целия спектър от права на човека. Понятието „права на човека” е относително ново, в съвременната си употреба навлиза след Втората световна война с основаването на Организацията на обединените нации през 1945 г. То заменя друг, твърде близък по смисъл до него термин – „естествените права”. Авторът поставя акцент върху факта, че в установената през десетилетията практика на Съда на Европейските общности, понастоящем Съд на Европейския съюз, се употребява преимуществено понятието „основни права” (*fundamental rights*), докато Страсбургският съд се придържа повече към въведения от Всеобщата декларация термин „права на човека” (*human rights*).

Приносен момент би могъл да бъде открит и по отношение на анализа, свързан със **защитата на личните данни**, която е откроена като проблем, характерен за началото на XXI век. Това е сравнително нова тема, породена от развитието на информационните технологии, но и възможността достиженията на науката и техниката да бъдат използвани за злоупотреба с персоналните данни. Изложението проследява защитата на личните данни като основно право в рамките на Съвета на Европа и съществуващите механизми в Европейския съюз - от Директива 95/46/ЕО до

Договора от Лисабон и новия пакет от инициативи, представен през 2012 г. от заместник-председателя на Европейската комисия г-жа Вивиан Рединг. Изследването е обогатено с разглеждането на функциите на **Европейския надзорен орган за защита на личните данни**.

Определено приносен характер има анализът на решенията на ЕСПЧ във връзка с началния момент на правото на живот, решението за аборт, криоконсервацията, баланса между интересите на майката и бащата при упражняването на семеен живот, тъй като правата на човека и биоетиката ще продължават да приковават вниманието на изследователите през XXI век.

За оригиналност би могъл да претендира подборът на дела, разгледани от различни юрисдикции на различни международни организации /*Kadi, Evans v. UK, Huber, Bosphorus, MSS v. Belgium and Greece*/, но обединени от проблематиката на правата на човека, при това по безспорен начин очертаващи най-актуалните тенденции в тяхната защита през следващите десетилетия.

По отношение на третия научноизследователски кръг би могла да бъде откроена позицията на кандидата по отношение на т.нар. превантивни действия при употреба на сила в международното право, изложена в публикация № 3 от списъка на научните публикации в чужбина. Превантивната самоотбрана в светлината на делото *Caroline* и различния подход, залегнал в американската и европейската стратегия за сигурност би могла да бъде допустима единствено при достигане на съгласие сред международната общност.

III. Критични бележки и препоръки

Към кандидата могат най-добронамерено да се направят някои принципни препоръки. На първо място, считам че изложението в монографичния труд би могло да бъде допълнено с анализ на съотношението между основните за международното право принципи - за защита правата на човека и принципа на суверенитет и ненамеса във вътрешните работи на други държави. На следващо място, работата би спечелила от открояването на защитата на правата на някои категории лица: деца, малцинства, коренни народи/коренно население, хората с увреждания и ограничени възможности и др.

Изтъкнатите слабости обаче не омаловажават значимостта и полезността за теорията и за практиката на предложената в конкурса научна продукция. Посочените

критични бележки целят единствено да подпомогнат автора в случай, че той реши да продължи творческите си усилия в тази проблематика.

IV. Заключение

На основание на изложените в рецензията факти, смятам, че представената научна продукция отговаря на всички законови изисквания, съдържащи се в ЗРАСРБ, Правилника за прилагането му и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ЮЗУ „Неофит Рилски”, за заемане на академичната длъжност „професор” в научната област „Социални, стопански и правни науки”, професионално направление 3.6 „Право”, научна специалност „Международно право и международни отношения”.

Считам, че представените трудове на кандидата съответстват напълно на предназначението на обявения конкурс за редовен професор по професионално направление 3.6. Право, и си позволявам да предложа на **уважаемите членове на научното жури да дадат своята единодушна подкрепа на доц. д-р Габриела Белова за заемане на академичната длъжност “Професор” в направление 3.6 Право, научна специалност “Международно право и международни отношения”.**

14.03.2014 г.

Рецензент:

/ проф. д-р Благой Видин/